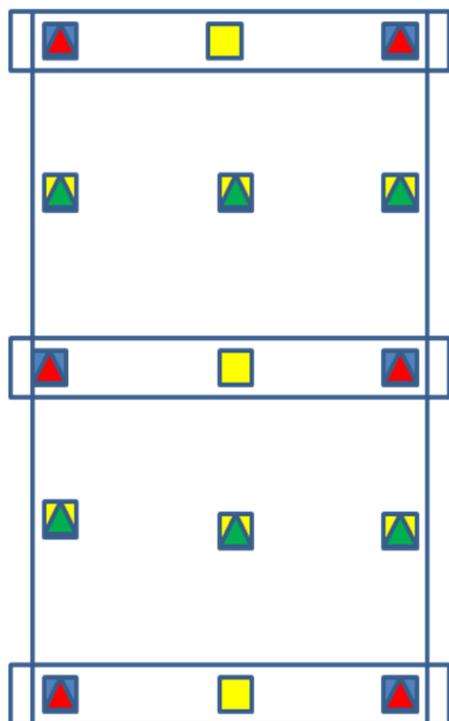

Ny Nationell Höjdmodell

**Leveransrapport,
Skanningsområde 09B002**

Innehållsförteckning

1	ALLMÄNT	3
2	FLYGBUREN LASERSKANNING.....	4
3	BERÄKNING AV STÖD- OCH KONTROLLYTOR	4
4	BERÄKNING AV BANDATA - GPS/INS	5
4.1	FLYGSESSION 10115GW45A	5
4.2	FLYGSESSION 10116GW45A	7
5	BERÄKNING AV 3D-PUNKTSVÄRM.....	9
5.1	ALLMÄNT.....	9
5.2	INSTALLATIONSKALIBRERING OCH DAGLIGKALIBRERING.....	9
6	GRANSKNING AV TÄTHET OCH FULLSTÄNDIGHET.....	10
7	KONTROLL AV STRÅKÖVERLAPP OCH STRÅKUTJÄMNING.....	12
8	INPASSNING MOT STÖDYTOR	14
8.1	HÖJDSTÖD	14
8.2	PLANSTÖD.....	15
9	JÄMFÖRELSE MOT KONTROLLYTOR.....	16
9.1	HÖDKONTROLLER	16
9.2	PLANKONTROLLER	17
10	ÖVRIGT.....	18

1 Allmänt

Denna rapport beskriver flygplansburen laserskanning och primär databearbetning gjord på uppdrag av Lantmäteriet. Området utgör en del av uppdraget att laserskanna Sverige för upprättande av Ny Nationell Höjdmodell.

Leveransen innehåller laserdata, både original och kvalitetssäkrade med georeferering, samt tillhörande banparametrar.

Tabell 1.1 Allmän information om denna leverans av skanningområde.

Skanningområde som berörs av rapporten	09B002
Teknisk specifikation – version	Teknisk specifikation - Flygburen laserskanning m.m. för produktion av Ny Nationell Höjdmodell (NNH) Version 1.1 Rev 5
Kvalitetsplan - version	Kvalitetsplan Ny Nationell Höjdmodell Version 0.94
Leveransformat för laserdata	LAS 1.2
Referenssystem i plan	Sweref 99 TM
Referenssystem i höjd	RH2000
Geoidmodell	SWEN08_RH2000

2 Flygburen laserskanning

Områdesbegränsningen definieras i en MicroStation Design fil som levereras i mappen /project/dgn

Tabell 2.1 Allmän information om flygningarna.

Datum för flygningar	25, 26 april 2010
Skanningsenhet	GW45
Skanningsparametrar	Standard enligt kvalitetsplan
Flygoperatör	Blom Geomatics
Antal realiserade stråk	25
Eventuella avvikelser och problem, t.ex. - avbrutna stråk, omskanningar - omständigheter som inverkat negativt på insamlingen, väder etc. - problem vid registrering av GPS/IMU - övrigt	Skanningen av stråk 7 avbröts och flögs igen senare, därfor är antalet realiserade stråk ett annat än de planerade.
Eventuella åtgärder/beslut	

3 Beräkning av stöd- och kontrolllytor

För detaljerad information om stöd- och kontrolllytor hänvisas till respektive leverans av dessa.

Tabell 3.1 Information om stöd- och kontrolllytor som används för det aktuella skanningområdet.

Månadsleverans för använda stöd- och kontrolllytor	En del finns i 1002_leveransrapport-tm.doc, övriga levereras senare.
---	--

4 Beräkning av bandata - GPS/INS

Tabell 4.1 Översikt ingående flygsession

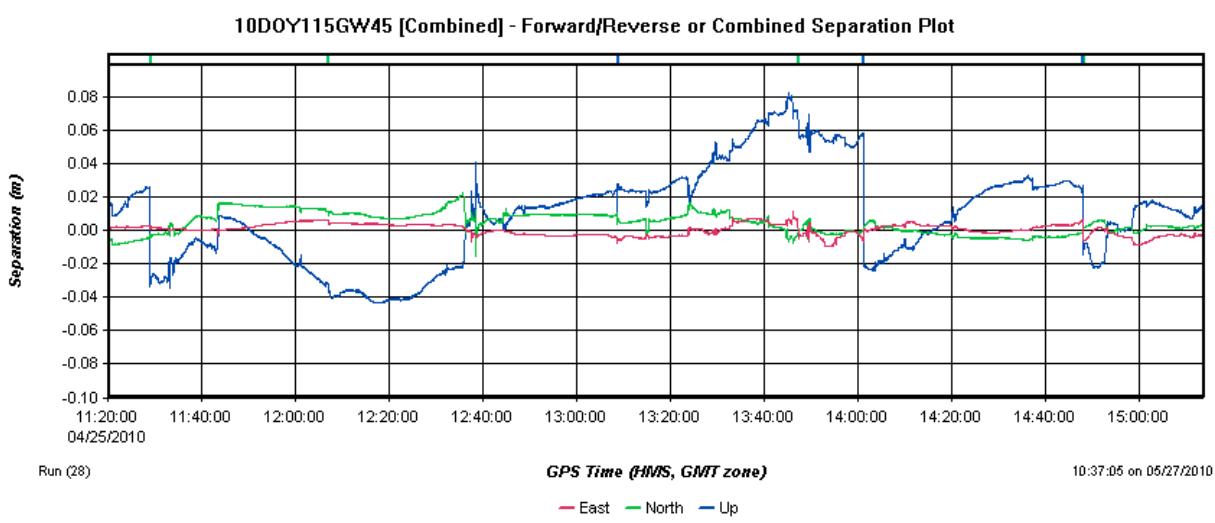
Flygsession
10115GW45A
10116GW45A

4.1 Flygsession 10115GW45A

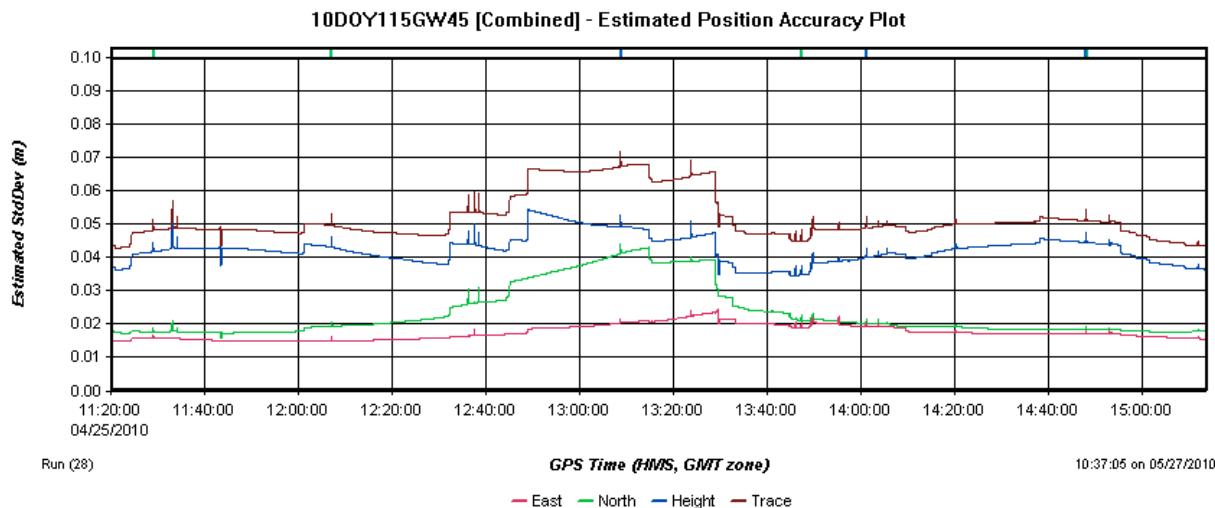
Tabell 4.2 Allmän information om flygsessionen

Gäller flygsession	
Datum	25.04.2010
Tid (UTC), från start till landning	10:19 – 15:32
Berörda stråk i skanningområdet	1-13, 22
GPS referensstation	SWEPOS: Hisingsbacka, Onsala
GPS beräkningsmetod	Combined Solution
Programvara för beräkningen	GrafNav Version 8.20.0522
Differansen mellan lösningar från olika baslinjer < 0.05m (Denna analys görs endast vid behov)	Behov finns ej
Gäller aktuell del av flygsession	
Fullständig GNSS/IMU-data	Ja
Problem eller avvikelse vid beräkningen samt eventuella åtgärder	Endast avvikelse utanför berörda stråk.
Gäller berörda flygstråk	
PDOP < 4	Ja
RMS < 0.05-0.08 m	Ja
BW/FW separation < 0.08 m	Ja

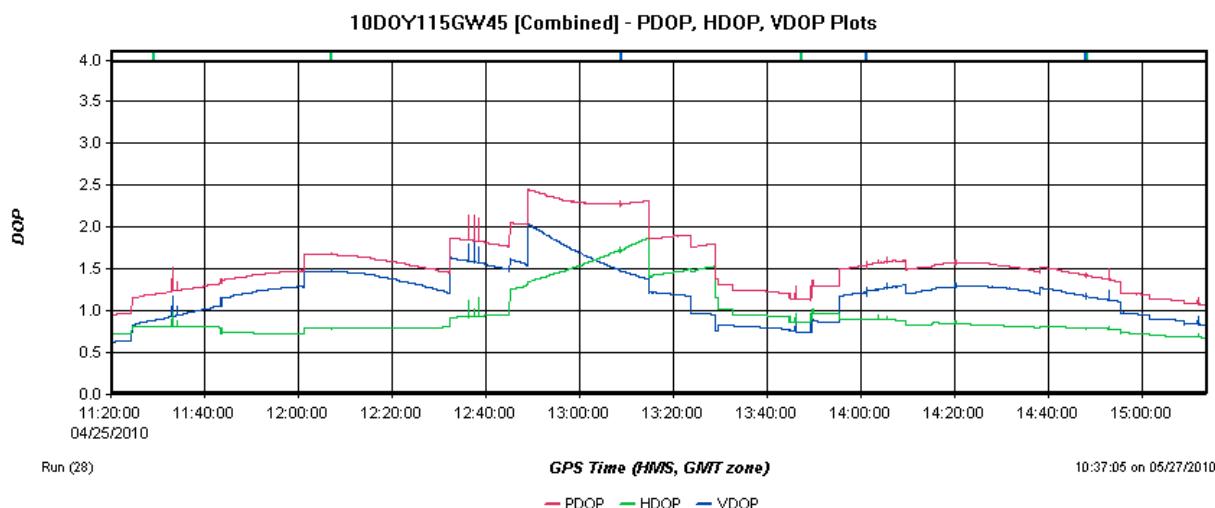
Nedan följer tre grafer som visar resultatet från GPS-beräkningen.

Bild 4.1 Separation mellan Forward/Backward-lösningen.

Bild 4.2 Estimerad precision i positionslösningen.

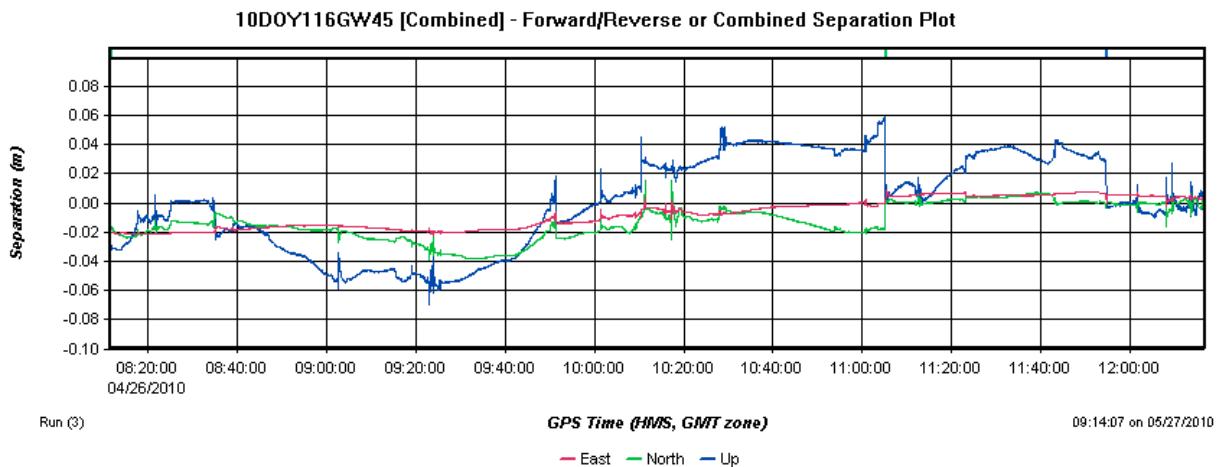
Bild 4.3 DOP-värden.

4.2 Flygsession 10116GW45A

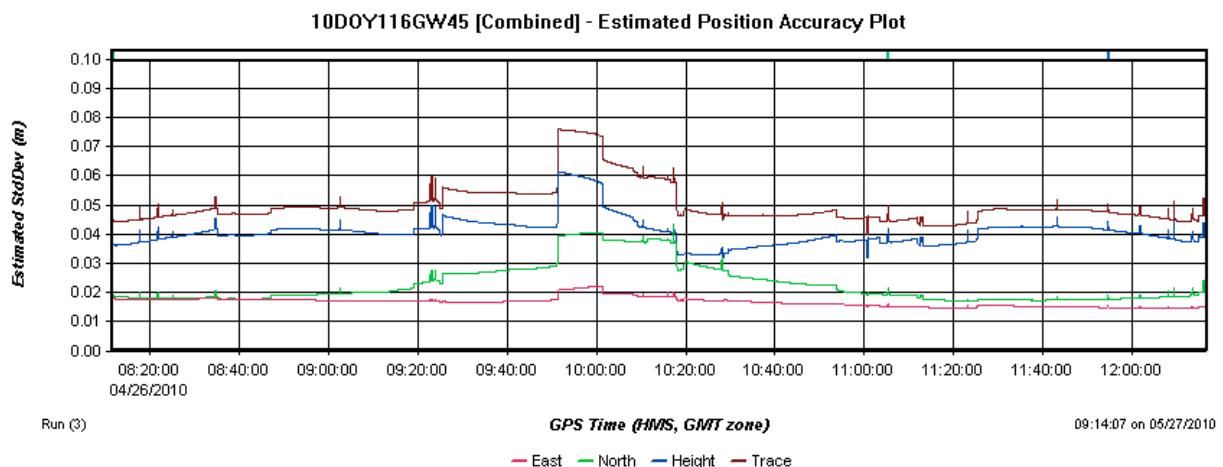
Tabell 4.3 Allmän information om flygsessionen

Gäller flygsession	
Datum	26.04.2010
Tid (UTC), från start till landning	08:16 – 12:16
Berörda stråk i skanningområdet	14-21, 23, 24
GPS referensstation	SWEPOS: Hisingsbacka, Onsala
GPS beräkningsmetod	Combined Solution
Programvara för beräkningen	GrafNav Version 8.20.0522
Differansen mellan lösningar från olika baslinjer < 0.05m (Denna analys görs endast vid behov)	Behov finns ej
Gäller aktuell del av flygsession	
Fullständig GNSS/IMU-data	Ja
Problem eller avvikelse vid beräkningen samt eventuella åtgärder	Inga avvikelse att rapportera.
Gäller berörda flygstråk	
PDOP < 4	Ja
RMS < 0.05-0.08 m	Ja
BW/FW separation < 0.08 m	Ja

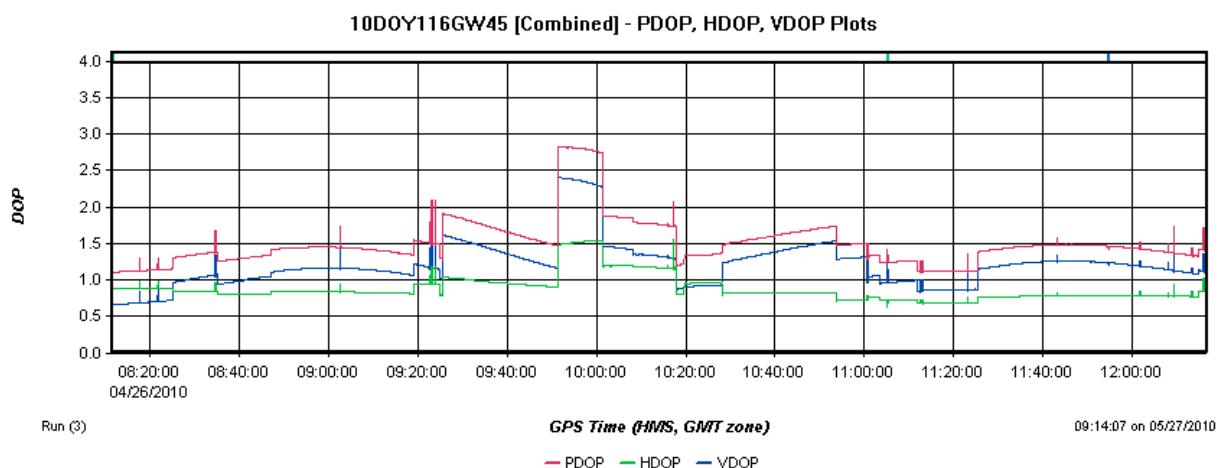
Nedan följer tre grafer som visar resultatet från GPS-beräkningen.

Bild 4.4 Separation mellan Forward/Backward-lösningen.

Bild 4.5 Estimerad precision i positionslösningen.

Bild 4.6 DOP-värden.

5 Beräkning av 3D-punktsvärm

5.1 Allmänt

Tabell 5.1 Allmänt om beräkning av 3D-punktsvärm.

Programvara för beräkning av punktmoln. Inklusive koordinattransformation och geoidinpassning för laser- och bandata.	Leica's programvara ALS version 2.69
Datum för fabrikskalibrering	20100401_SN6145_Calibration_Report_WF_20100401.pdf
Datum för installationskalibrering	SN145_factory_calibrated_20100402.reg
Eventuella problem eller avvikelser	Inga avvikelser att rapportera.

5.2 Installationskalibrering och dagligkalibrering

Vid den dagliga kalibreringen bestäms boresight-kalibreringen, dvs rotationen mellan IMU och skannersystem vilket beskrivs med de tre vinklarna roll, pitch och heading. Resultatet från den dagliga kalibreringen kan utläsas i tabell 5.2.

Tabell 5.2 Resultat av daglig kalibrering per flygsession

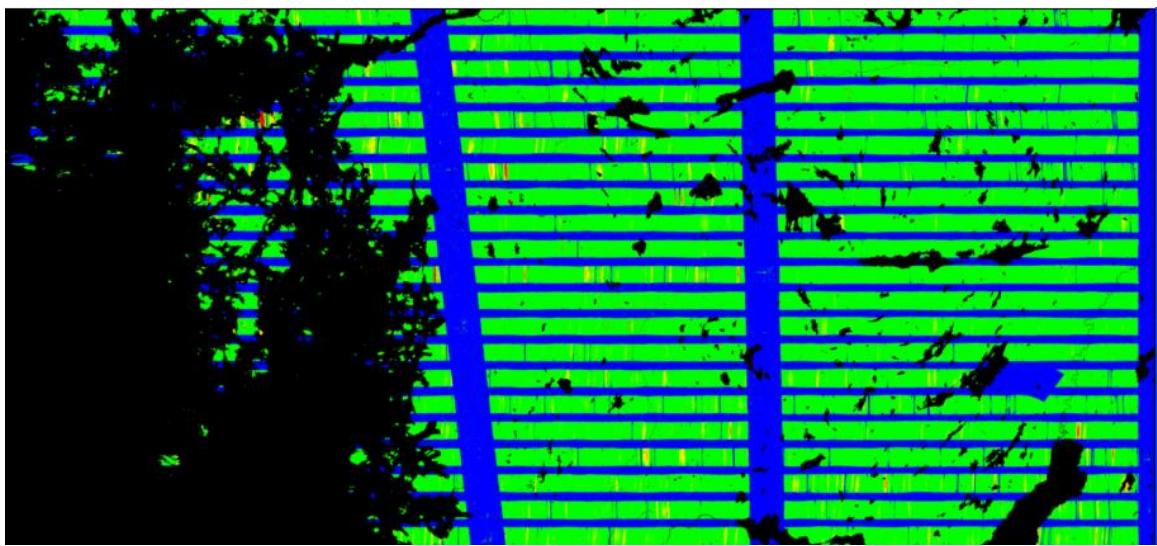
Flygsession	dRoll	dPitch	dHeading
Installationskalibrering	-0.02030°	-0.53507°	0.01744°
10115GW45A	0.00870°	-0.52527°	0.01164°
10116GW45A	0.00660°	-0.52137°	0.00994°

6 Granskning av täthet och fullständighet

Täckningskontroll av laserdata har utförts visuellt och med TASQ. Fullständiga rapporter av täckningskontrollen finns i mappen /report/laserdata/coverage_check.

Tabell 6.1 Allmän information om täthet och fullständighet.

Programvara för beräkning av punkttäthet	TASQ_NNH_usedll v100223_14:37
Totala mängden laserpunkter	1.559 miljarder
Antal sista och enda returer	1.142 miljarder
Genomsnittlig punkttäthet för sista och enda retur, vatten undantaget.	1.32 punkter/m ²
Jämn punktfördelningen har erhållits längs med och tvärs stråken	Ja
Multipla returer har erhållits	Ja
Granskning av grova fel, "high points", "low points", vatten och moln.	Moln har upptäckts, klassats som "high points". Analysen har gjorts med dessa punkter undantagna.
Statistik beräknad på delområde	10 x 10 m
Undantag för vattenytor (GGD)	Ja
Totala arealen	1231.3 km ²
Landareal, vatten undantaget	862.8 km ²
Procent av delytor som uppfyller 0.5 punkter/m² (Mål 95 %)	97.92 %
Avvikeler	<p>Bortfall runt vattendrag och sjöar pga. högt vattenstånd, speciellt i flacka partier och sänkor. På vissa asfalterade vägar finns ett visst bortfall av punkter och punkttätheten kan lokalt vara lägre än 0.5 punkter/m².</p> <p>En del byggnader har bortfall av punkter på taken. I vissa fall påverkar detta jämförelser med stöd- och kontrollpunkter i plan. Detta skall tas hänsyn till vid framtida planering av stöd- och kontrollpunkter.</p> <p>På grund av tipp-rörelser i planet finns det ett bandliknande mönster i punkttätheten som i vissa fall får punkttätheten att lokalt understiga 0.5 punkter/m².</p>

Bild 6.1 Täckningskontroll av laserdata (sista och enda retur) där blå färg representerar en punkttäthet på minst 1 punkter/ m^2 , grön färg representerar en punkttäthet på minst 0.5 punkter/ m^2 , gul färg representerar en punkttäthet på minst 0.4 punkter/ m^2 och röd färg representerar en punkttäthet på mindre än 0.4 punkter/ m^2 .

7 Kontroll av stråköverlapp och stråkutjämning

Den relativa noggrannheten mellan punkter från individuella flygstråk verifieras med nedan beskriven metod:

1. Markpunkter klassificeras i varje enskilt flygstråk.
2. Verifiering av boresightkalibrering utförs i data från projektet genom beräkning av systematiska roll, pitch och heading-korrektioner per flygsession (Resultatet redovisas i kapitel 5.2)
3. Med programvaran TASQ (TopEye Area Statistics Quality) beräknas statistik på avvikelserna mellan flygstråken
4. En stråkutjämning görs för att hitta individuella korrigeringar, åtminstone Roll och Z men eventuellt också fler orienteringsparametrar (Easting, Northing, Pitch, Heading) per flygstråk
5. Precisionsförbättringen i datasetet verifieras sedan med hjälp av TASQ. Om statistiken visar förbättrad intern precision appliceras korrektionerna på hela datasetet.

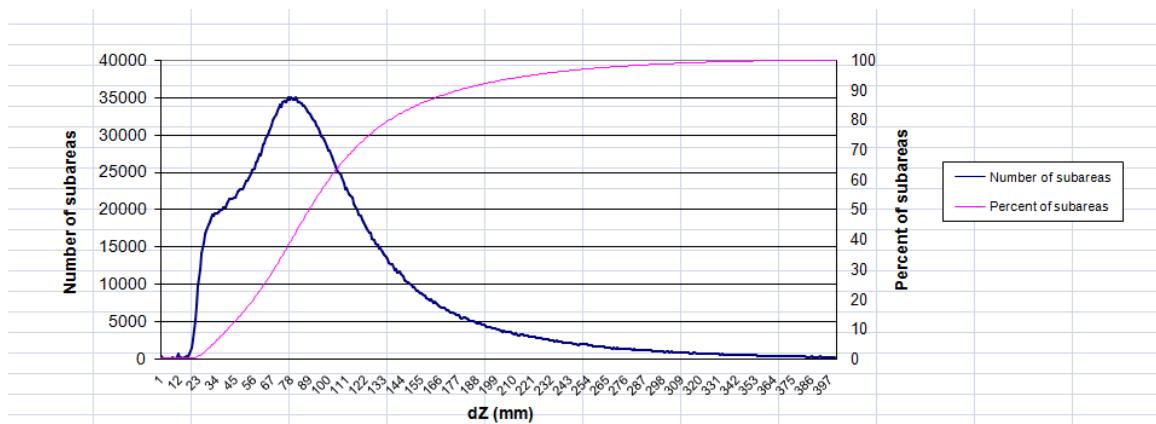
Fullständig TerraMatch-rapport finns i /report/laserdata/terramatch.

Tabell 7.1 Allmän information om analysen.

Programvara för analys av stråköverlapp	TASQ v090604_12:23
Programvara för stråkutjämning	TerraMatch 010.003
Valda parametrar vid stråkutjämning	Roll, Pitch, Heading, Höjd per stråk
Delarea som ligger till grund för statistiken	10x10 m
Total RMS(dZ) - före stråkutjämning	0.144 m
Total RMS(dZ) - efter stråkutjämning	0.103 m
Statistik för avvikeler på taknockar - före stråkutjämning	Ej gjord
Statistik för avvikeler på taknockar - efter stråkutjämning	Ej gjord
Eventuella avvikeler	Inga avvikeler att rapportera.

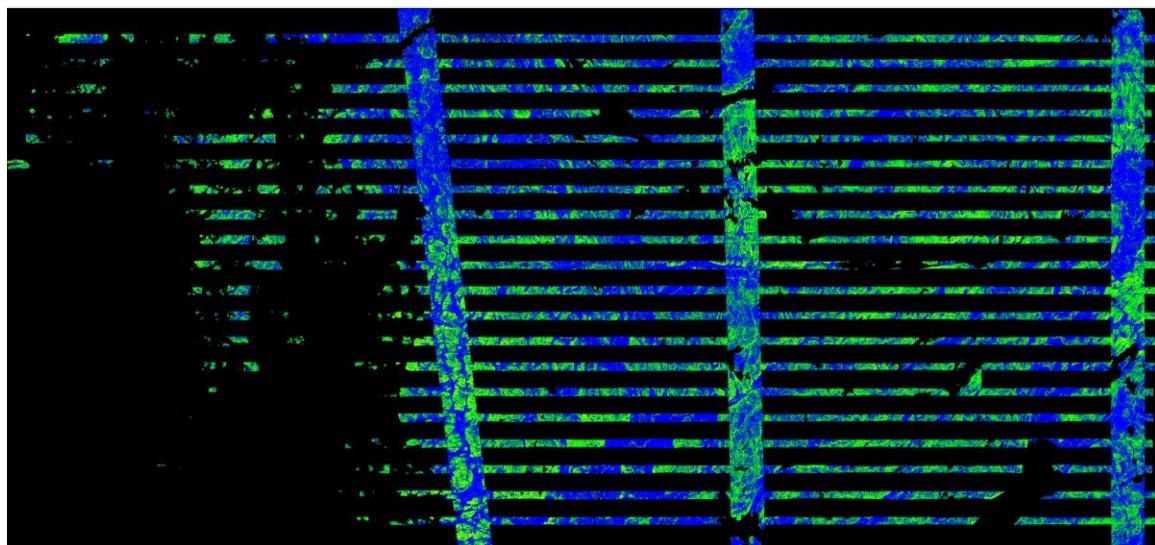
Statistiken som presenteras är för hela området. Fullständiga rapporter finns i /report/laserdata/terramatch. Kvalitetsrapporter från TASQ finns i /report/laserdata/tasq.

I bild 7.1 redovisas RMS(dZ) statistik i ett histogram samt ett utdrag ur RMS-plot.

Bild 7.1 Histogram över avvikeler i höjd mellan flygstråk. Blå linje representerar antalet delareor med ett specifikt $RMS(dZ)$ värde. Röd linje representerar det procentuella antalet delareor med ett lägre $RMS(dZ)$ än ett specifikt värde.

$RMS(dZ)$ statistik för varje delområde i området kan representeras med färger för att visa fördelningen av avvikelserna (bild 7.2).

Bild 7.2 Fördelningen av RMS -värden (dvs kvadratiska medelvärden) i delområdena. D.v.s. avvikelserna i höjd mellan flygstråken. Blå färg representerar < 0.10 m, grön $0.10-0.25$ m, gul $0.25-0.50$ m och röd > 0.50 m avvikelse mellan stråken.

8 Inpassning mot stödytor

Inpassning mot stödytor utförs med nedan beskrivna metod:

1. En global korrektion skattas och data justeras om denna är signifikant.
2. Om avvikelsen i något stöd är större än toleransen görs ytterligare analys och en "gummiduksinpassning" görs om det är nödvändigt

För inpassning i höjd används TerraScans funktioner för "Control Point Report".

För inpassning i plan gäller att terrängformationer matchas in för ny lägesbestämning i plan med hjälp av TerraMatch. I de fall bygganader är inmätta modelleras dessa i TerraScan och modellernas planlägen jämförs med de terrestra mätningarna av samma byggnad.

8.1 Höjdstöd

Tabell 8.1 Allmän information om höjdstödsinpassning

Programvara för inpassning	TerraScan 010.003
Antal tillgängliga (terrestert inmätta) höjdstöd	7
Global korrektion	+0.198m
Annan inpassning, t ex gummiduksinpassning	Nej
Avvikelser mot stöd ligger inom toleransen 0.15 m	Ja
Problem/avvikelser samt eventuella åtgärder	Ett stöd, 64006_3419_sh, ligger utanför det område som täcks av laserdata.

Tabell 8.2 Avvikelser mellan laserdata och höjdstöd efter korrektion.

Stöd	Medelavvikelse [m]	RMS [m]	Standardavvikelse [m]
63749_3293_sh	+0.008	0.036	0.036
63749_3500_sh	-0.032	0.039	0.022
63788_3039_sh	+0.049	0.069	0.048
64000_2997_sh	+0.023	0.029	0.017
64000_3249_sh	-0.040	0.047	0.025
64001_3499_sh	+0.012	0.041	0.039
64006_3419_sh	Utanför laserdata	Utanför laserdata	Utanför laserdata
Totalt	+0.002	0.044	0.044

Fullständig rapport av inpassning mot höjdstöd finns i /report/laserdata/ground_control.

8.2 Planstöd

Tabell 8.3 Allmän information om planstödsinpassning

Programvara för inpassning	TerraMatch 010.003 TerraScan 010.003
Antal tillgängliga (terrestert inmätta) planstöd	7
Global korrektion - Easting	+ 0.0 m
Global korrektion - Northing	+ 0.0 m
Annan inpassning, t ex gummiduksinpassning	Nej
Avvikeler mot stöd ligger inom toleransen 0.50 m	Ja
Problem/avvikeler samt eventuella åtgärder	Ett stöd, 64007_3420_sp, ligger utanför det område som täcks av laserdata. Stödet 64000_2997_sp innehåller två inmätta hustak. På det ena saknades dock laserpunkter så det kunde inte användas i analysen.

Tabell 8.4 Avvikeler mellan laserdata och planstöd efter korrektion.

Stöd	dNorthing [m]	dEasting [m]	dPlan [m]
63749_3293_sp	-0.084	+0.040	0.093
63749_3500_sp	+0.005	+0.004	0.006
63789_3039_sp	+0.095	-0.036	0.102
64000_2997_sp	+0.079	+0.292	0.303
64000_3249_sp	+0.050	+0.116	0.126
64001_3499_sp	-0.125	+0.122	0.175
64007_3420_sp	Utanför laserdata	Utanför laserdata	Utanför laserdata
Kvadratiskt medelvärde	0.082	0.139	0.161

Fullständig rapport av inpassning mot planstöd finns i /report/laserdata/ground_control.

9 Jämförelse mot kontrolllytor

För jämförelse i höjd mot kontrolllytor används TerraScans funktioner för ”Control Point Report”. För jämförelse i plan gäller att terrängformationer matchas in för ny lägesbestämning i plan med hjälp av TerraMatch och utfallet ger underlag för statistiken. I de fall byggnader är inmätta modelleras dessa i TerraScan och modellernas planlägen jämförs med de terrestra mätningarna av samma byggnad.

9.1 Höjdkontroller

Tabell 9.1 Allmän information om jämförelse med höjdkontroll.

Programvara för jämförelse	TerraScan 010.003
Antal tillgängliga (terrestert inmätta) höjdkontroller	9
Avvikeler mot stöd ligger inom toleransen 0.20m	Ja
Problem/avvikeler och eventuella åtgärder	Inga avvikeler att rapportera.

Tabell 9.2 Utfall av jämförelse mellan laserdata och höjdkontroll.

Kontroll	Medelavvikelse [m]	RMS [m]	Standardavvikelse [m]
63749_3367_kh	+0.039	0.044	0.022
63750_3187_kh	+0.071	0.072	0.014
63881_3432_kh	+0.069	0.071	0.019
63881_3498_kh	+0.024	0.030	0.018
63891_3238_kh	+0.054	0.057	0.019
63899_3167_kh	+0.083	0.085	0.017
63906_3066_kh	+0.084	0.087	0.021
63997_3372_kh	-0.002	0.044	0.044
64000_3111_kh	+0.068	0.070	0.014
Totalt	+0.052	0.064	0.037

Fullständig rapport finns i /report/laserdata/ground_control.

9.2 Plankontroller

Tabell 9.3 Allmän information om jämförelse med plankontroll.

Programvara för jämförelse	TerraMatch 010.003 TerraScan 010.003
Antal tillgängliga (terrestert inmätta) plankontroller	7
Avvikelser mot kontroller ligger inom toleransen 0.60 m	Ja
Problem/avvikelser och eventuella åtgärder	En av kontrollytorna, 63997_3372_kp, innehåller två inmätta hustak. På det ena saknades dock laserpunkter så det kunde inte användas i analysen.

Tabell 9.4 Utfall av jämförelse mellan laserdata och plankontroll.

Kontroll	dNorthing [m]	dEasting [m]	dPlan [m]
63749_3367_kp	+0.022	-0.047	0.052
63750_3186_kp	-0.251	+0.052	0.256
63881_3432_kp	+0.234	+0.018	0.235
63881_3498_kp	+0.058	-0.016	0.060
63906_3066_kp	-0.125	+0.019	0.126
63997_3372_kp	0.393	0.325	0.510
64000_3111_kp	+0.112	+0.032	0.116
Kvadratiskt medelvärde	0.208	0.127	0.244

10 Övrigt

Övertäckningsanalys för närliggande område levereras senare för hela område B.

Blom Sweden AB

Hammarbacken 6B
191 49 Sollentuna
+46(0)8 578 24700

Web <http://www.blomswe.se>
Epost info@blomswe.com

Org nr 556258-8854
Moms reg nr SE556258885401
Styrelsens säte Göteborg